

Tartu Ülikool
Sotsiaal- ja haridusteaduskond
Haridusteaduste instituut
Kutseõpetaja õppekava

Helin Liiv

ÕPILASTE HINNANGUD ÕPETAJATE POOLT ANTAVALE
TAGASISIDELE

bakalaureusetöö

Juhendaja: Heiki Krips

Läbiv pealkiri: Hinnangud õpetajate tagasisidele

KAITSMISELE LUBATUD

Juhendaja: Heiki Krips, PhD

.....
(allkiri ja kuupäev)

Kaitsemiskomisjoni esimees: Piret Luik, PhD

.....
(allkiri ja kuupäev)

Tartu 2015

Sisukord

Sisukord.....	2
Sissejuhatus	3
1. Hindamine ja tagasiside	4
1.1 Hindamine ja tagasiside	5
2. Töö metoodika	7
2.1. Valimi kirjeldus	7
2.3. Protseduuri kirjeldus.....	8
2.4. Tulemused	9
3.Arutelu.....	13
Kokkuvõte	15
Summary	16
Tänuõnad	17
Autorsuse kinnitus.....	17
Kasutatud kirjandus.....	18
Lisa 1. Ankeet õpilastele	
Tabel 2. Väited, mille puhul esines statistiliselt olulisi erinevusi õpilaste hinnangutes õpetajate tagasisidele	

Sissejuhatus

Tehnoloogia pidev areng on toonud suuri muudatusi kahekümne esimese sajandi töö ja inimeste igapäevases elus, kuid paraku toimivad paljud haridussüsteemid veel eelmise sajandi elukorralduse järgi. Ajal, mil ühiskond ja ärimaailm ootavad oma liikmetelt keeruliste probleemide lahendamisel ja uute ideede genereerimisel koostööd ja kaasamist, toimib haridussüsteemis paljugi eelmisele sajandile omaselt- kasutatakse traditsioonilisi õppemeetodeid ja hindamisel oodatakse faktiteadmiste meeldejätmist või probleemidele lähenemist kitsalt ühe õppeaine raamides, kasutamata sealjuures tänapäevaste tehnoloogiliste ressursside abi (Griffin, McGaw & Care, 2012).

Sutrop on oma 2012a Pärnumaa Kutsehariduskeskuse kevadkonverentsil tehtud ettekandes toonud välja, et Eesti kool on õpetaja- ja teadmistekeskne treenimiskool, kus:

- õpetaja on teadmiste edasi andja ja omandamise kontrollija;
- toimub faktiteadmiste õppimine ja kontroll;
- treenitakse “mälu, iseloomu, kohusetunnet, töökust, kuulekust, autoriteedis mitte kahtlemist”

Brown, Irving, Peterson & Hirsfield (2009) on välja toonud, et hindamine võib olla õpilaste jakos negatiivne, sest nad tunnetavad õpetajate hindamisotsuseid subjektiivsena.

Õpetajakeskse hindamise puhul on rõhuasetus ülesande lõpetamisel, hindajaks on õpetaja ja õpilasele antav tagasiside väljendab õpetaja hinnangut tehtud tööle (Krull, 2000).

Koolis on suund liikumisel lõpphindamiselt kujundavale hindamisele, et selle kaudu toetada maksimaalselt õpilase õppimist ja individuaalset arengut (Eesti elukestva õppe strateegia, 2014). Rõhuasetus on eelteadmiste ja –oskuste kaardistamisel õpingute alguses (kus õppija asub), eesmärkide püstitamisel (kuhu õppija tahab jõuda) ning kõige efektiivsemate valikute tegemisel eesmärkide saavutamiseks (mida selleks teha tuleb) (Black ja William, 2009).

Õppija roll õppeprotsessis muutub teadmiste vastuvõtjast ja oskuste omandajast osalejaks. Õppija kaasatakse õppeprotsessi planeerimisse, samas kaasneb sellega vastutuse võtmine enda õppimise eest. Õpetaja osa on igakülgse, õppija individuaalset arengut toetava tagasiside andmine kogu protsessi vältel vähemalt õppekavas ettenähtud võtmepädevuste osas. (Eesti elukestva õppe strateegia, 2014).

Shute, 2008, märgib, et viimase poole sajandi jooksul avaldatud sajad tagasiside teemalised uuringud on tõestanud selle seotust õppimise ja õpitulemustega. Sealhulgas on ka palju vastuolulisi tulemusi ning ühest tulemust pole saadud.

Samuti on erinevad uuringud kinnitanud väidet, et kujundaval hindamisel on positiivne mõju õpilaste õpitulemustele, kuid vähe on uuritud, millist mõju avaldab kujundav hindamine õpilaste õpimotivatsioonile ja akadeemilisele edule (Ruland, 2011). Sergers ja Tillema (2011) leiavad, et nende poolt läbi viidud uurimuses eristavad õpilased paremini kujundava hindamise eesmäärke kui õpetajad.

Hindamisemeetodite hinnangute uurimine on aktuaalne uue Kutseõppeasutuse seaduse (2013) jõustumise tõttu. Nimetatud seaduse üheks sisuliseks uuenduseks nii õpetajate kui ka õpilaste vaatenurgast on väljundipõhise kujundava hindamise rakendamine õppeprotsessis. Kutseõpetaja kutsestandardi (2012) kolmas tööülesanne näeb ette õppija õpitulemuste analüüsimist ja hindamist õpetaja poolt.

Autorile teadaolevalt pole Eestis varasemalt uuritud kutsekooli üldainete- ja erialaõpetajate hindamisviiside erinevusi õpilaste hinnangute põhjal.

Havnes, Smith, Dysthe & Ludvigsen, 2012 uurivad kahe aasta jooksul Norra kutseõppe ja akadeemilist haridust andvates koolides õpilaste hinnanguid õpetajate poolt antavale tagasisidele ja leiavad, et õpilased saavad paremat tagasisidet erialaainetes kui üldainetes.

Eeltoodust tõstatub uurimisprobleem kuidas hindavad õpilased eriala ja üldainete õpetajate poolt antavat tagasisidet. Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk on uurida, kas esineb erinevusi kutsekooli õpilaste poolt antud hinnangutes kutsekoolis õpetavate üldainete- ja erialaainete õpetajate poolt saadavale tagasisidele. Püstitati kaks uurimisküsimust:

1. Kas esineb erinevusi kutsekooli õpilaste hinnangutes, mis on antud üldaine ja erialaõpetaja õpilasekeskseid hindamisviise väljendavatele väidetele.
2. Kas esineb erinevusi kutsekooli õpilaste hinnangutes, mis on antud üldaine ja erialaõpetaja õpetajakeskseid hindamisviise väljendavatele väidetele.

Käesolev bakalaureusetöö koosneb kolmest osast. Esimeses osas tuuakse välja hindamist ja tagasisidet puudutavate mõistete selgitused ning kirjeldatakse hindamise ja tagasiside olemust. Järgnevates osades keskendutakse uurimistöö metoodikale, tulemuste kirjeldamisele ja analüüsile.

1. Hindamine ja tagasiside

Hindamine (*assessment*)- on aegade jooksul olnud õpetamis- ja õppimisprotsessi lõpus antav enamasti numbriline hinnang õpilase poolt omandatud teadmiste/ oskustele (Kutseõppes kasutatav ühtne...2013). Eesti keeles on termin “hindamine” kasutusel enamasti

täendus "hinne panemine" (Pilli, 2008) ja Krull (2000), kirjeldab hindamist kui "väärtuse omistamist õpilaste tööle" (lk 544). Hindamine on õppetöö tulemuslikkuse kvaliteedi näitaja, olles seotud nii õppetöö protsessi kui lõpptulemusega (Shute, 2008).

Õpetajakeskne kokkuvõttev hindamine (*summative assessment*)- on õpetaja antav hinnang õpilaste õpitulemuste vastavusest seatud eesmärkidele ja nõudmistele. Enamasti protsessi lõpus tehtav, teemat kokkuvõttev töö, mis näitab õpilaste omandatud oskuste/teadmiste taset võrreldes ette nähtuga ning mille alusel planeeritakse edasist töö käiku (Tamm, 2003). Ruland (2011) defineerib kokkuvõtvat hindamist kui hinnangut, mis näitab õppimise lõpus, kui palju õppe- eesmärkidest on õpilane saavutanud.

Kujundav hindamine (*formative assessment*)- ladina verbi 'Assidere' tähendus on 'kõrvale istuma' ning sellest tuleneb meile tuttav sõna 'hindamine'. Kujutluspildil on õpetaja õppija kõrval, arutlemas töö osade üle, sümboliseerides hindamist, kui õppimise toetamist (Swaffield, 2011), mis omakorda haakub ka Drummondi (2003) tõlgendusega hindamisest kui protsessist, milles õpetaja vaatleb õpilaste õppimist, eesmärgiga mõista nende arusaamist ja oskusi ning kasutades saadud teadmisi õpilaste õppimise toetamiseks.

Tagasiside (*feedback*)- Shute (2008) defineerib kujundavat tagasisidet, kui õppijale edastatud andmeid, mille eesmärk on muuta õpilase mõtlemist või käitumist ning seeläbi parandada teadmiste omandamist ja Brookhart (2003) kirjeldab tagasisidet kui õigel ajahetkel õpilasele edastatud infot millal, mida ja kuidas teha, et tulemus oleks parim.

Pidev hindamine (*ongoing assessment*) tähendab õpilase juhendamist kogu õppeprotsessi kestel (Sato & Atkin, 2006/2007).

Hinnang (*evaluation*) on hindamise põhjal tehtud arvamus või otsustus konkreetse objekti kohta.

1.1 Hindamine ja tagasiside

Hindamisprotsessis on vajalik nii tõendite kogumine omandatud õpitulemuse kohta kui ka tulemustele väärtuse omistamine (Krull, 2000). Torrance (2012) leiab, et kuigi kõrghariduses on näiliselt seatud eesmärgiks iseseisvalt mõtleivate ja tõsiselvõetavate inimeste kujundamine, toimub tegelikkuses koolides hindamine väljakujunenud reeglite järgi.

Taolise süsteemi puhul on hindamisel välja kujunenud kindlad reeglid, mis toetavad õpetajat oskuste ja teadmiste omandamise kontrolli läbi viimisel ning kindlustavad distsipliini ja harjumuspärase õpikeskkonna. Õpetaja valitseb kogu protsessi ning hindamismeetodid jaotavad õpilased klassis numbriliste hinnete alusel. Selline hindamissüsteem on mugav viis,

kogumaks kvantitatiivset infot tulemuste kohta ja võrdlevate analüüside läbiviimiseks (Jürimäe, Kärner & Tiisvelt, 2014).

David Ausubel on umbes poole sajandi eest kirjutanud, et oluline tegur õppimise juures on eelteadmiste kindlakstegemine õpetaja poolt ning vastavalt sellele õpetamine. (Ausubel, 1968, viidatud William, 2011 j).

Kutseõppeasutuse seaduse (2013) § 31 lg 2 alusel on kindlaks määratud kutseõppes kasutatav ühtne hindamissüsteem, õpiväljundite saavutatuse hindamise alused, hindamismeetodid ja -kriteeriumid ning hinnete kirjeldused. Õigusaktis „Kutseõppes kasutatav ühtne hindamissüsteem, õpiväljundite saavutatuse hindamise alused, hindamismeetodid ja -kriteeriumid ning hinnete kirjeldused” (2013) sätestatakse nii protsessisisese kujundava hindamise kui kokkuvõtva protsessi lõpphindamise kasutamine kutseõppe tasemeõppes.

Tagasisidet loetakse kujundava hindamise esmaseks komponendiks ja üheks tugevamaks mõjuteguriks õppimisele (Hattie & Timperley, 2007). Bloom (1984) leidis, et üks- ühele tagasiside õpetaja ja õpilase vahel on efektiivne, sest vead tulevad ilmsiks protsessi käigus kiiresti ning neid on võimalik parandada. Selle meetodi puuduseks võib pidada suurt ajakulu. Shute (2008) märgib oma töös, et tuginedes eelnevatele uuringutele peaks tagasiside olema mitte hinnanguline, toetav, õigeaegne ja konkreetne. Oluline on seejuures teada, et efektiivne on tagasiside vaid juhul, kui seda kasutatakse tasemete vahe vähendamiseks. Kui info on lihtsalt kirja pandud või suuliselt öeldud, edastatud kellelegi kolmandale või on tegemist koondhindega, ei ole tegemist mõju avaldava tagasisidega, sest selle põhjal ei ole võimalik tulemust paremaks muuta (William, 2011).

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk on välja selgitada, kas esineb erinevusi kutsekooli õpilaste hinnangutes kutsekoolis õpetavate eriala- ja üldainete õpetajate poolt antavale tagasisidele. Püstitatakse kaks uurimisküsimust:

1. Kas esineb erinevusi kutsekooli õpilaste hinnangutes, mis on antud üldaine ja erialaõpetaja õpilasekeskseid hindamisviise väljendavatele väidetele.
2. Kas esineb erinevusi kutsekooli õpilaste hinnangutes, mis on antud üldaine ja erialaõpetaja õpetajakeskseid hindamisviise väljendavatele väidetele.

2. Töö metoodika

2.1. Valimi kirjeldus

Valimina kasutati mugavusvalimit. Valimi moodustasid ühe Eesti kutsekooli erineva baasharidusega õpilased, kes on oma õpingutega jõudnud erinevale tasemele.

Valimist jäeti välja põhihariduse nõudeta-, põhikooli baasil kutseõppe- ja talvel õppima asunud grupid. Esimesel ja teisel juhul ei ole neil teiste vastanutega võrdses mahus üldaineid ja talvel õppima asunud grupid ei olnud uuringu läbiviimise ajaks (aprill, 2015), jõudnud erinevate õpetajate tundides osaleda.

Küsimustele vastas kokku 171 õpilast, kellest õpib I kursusel 84, II kursusel 51 ja III kursusel 36. Vastajatest oli naisi 105 ja mehi 66.

2.2. Uurimismeetod

Käesoleva uurimustöö küsimustele vastuste leidmiseks viidi läbi kvantitatiivne uurimus. Uurimisinstrumentina kasutati ankeeti.

Uurimisinstrument on koostatud Tiisvelti magistritöös kasutatud KHK (kujundava hindamise küsimustik) põhjal, mis on töö autori ja juhendaja ühistööna ümbersõnastatud õpilaste vaatesse.

Küsimustiku saajatele esitati hindamiseks eriala- ja üldainete õpetajate hindamisviisidega seotud 26 väidet 5- pallisel Likerti skaalal, kus: 1- ei ole üldse nõus kuni 5- täiesti nõus, väärtused 2-4 on ilma sõnalise selgituseta.

Tabelis 1 on toodud ankeedi alajaotuste kirjeldused, samuti informatsioon selle kohta, missugused väited jaotustesse kuuluvad. Küsimustik asub töö lisas nr 1.

Tabel 1. Ankeedi alajaotuste kirjeldus, nimetused ja alajaotustesse kuuluvad väited

alajaotuse kirjeldus	alajaotuse nimetus	väidete arv	alajaotusesse kuuluvad väited
Kuidas hindavad õpilased õppijakesksete hindamisviiside tagasisidet	õpilasekesksed hindamisviisid	17	1- 17
Kuidas hindavad õpilased õpetajakesksete hindamisviiside tagasisidet	õpetajakesksed hindamisviisid	9	18- 26

2.3. Protseduuri kirjeldus

Uurimisinstrumendi testimiseks viidi Tartu KHKs aprillis 2014 läbi pilootuuring, milles osalejad valiti töö autori poolt õpetatavate gruppide õpilaste seast vabatahtlikkuse alusel. Pilootuuringu eesmärk oli testida küsimuste sisu mõistetavust õpilaste jaoks ning saada esmane ülevaade ankeedi toimimisest. Pilootuuringu tagasiside põhjal muudeti väidete sõnastust õpilaste jaoks arusaadavamaks ja vähendati väidete arvu. Uurimisinstrumendi testimiseks kasutas autor ka eksperthinnangut, milles osales kaks hindamisala spetsialisti, kes hindasid õpetajakesksete ja õppijakesksete väidete sobivust, Tartu KHK õpetaja professionaalse arengu kordinaator ja haridustehnoloog

Kutsekooli õppurid õpivad paralleelselt eriala- ja üldharidusaineid. Eesmärgist ja uurimisküsimustest lähtuvalt paluti õpilastel hinnata kahe õpetajate grupi- eriala- ja üldharidusainete õpetajate poolt antavat tagasisidet.

Autor viis küsitluse läbi Tartu KHKs, aprillis 2015. Küsitluse läbiviimiseks küsis töö autor luba Tartu KHK juhtkonnalt. Ankeedi said kursused, kellel olid küsitluse läbiviimise vahemikus (14.04- 20.04) tunniplaanijärgselt tunnid, sh ka praktika.

Ankeet edastati kõigi kursuste meililistidesse, vastamine toimus õpilaste endi valitud ajal elektrooniliselt ja oli vabatahtlik. Vastavalt Eesti Teadlaste eetikakoodeksi p.2.6, koostati ankeet töö autori poolt viisil, mis tagas vastajate anonüümsuse. Samuti informeeriti vastajaid vatuste kasutamisest üldistatud kujul. Väidete koostamisel arvestati, et uuringu tulemuste analüüsimisel ei ole võimalik tuvastada konkreetseid õpetajaid.

Andmete töötlemiseks, valimi kirjeldamiseks ja tulemuste illustreerimiseks kasutati statistikaprogrammi IBM SPSS Statistics 22.

Tulemuste analüüsimisel kasutati kvantitatiivset andmeanalüüsi, järjestikiskaalal paiknevate väidete võrdlemiseks kasutati Mann-Whitney U- testi. Õpilaste hinnanguid võrreldi väidete kaupa ja statistiliselt olulisi erinevusi leiti kokku kuue väite puhul.

Ankeedi skaalade reliaabluse kontrollimiseks arvutati Cronbachi α , mis kõigi väidete (va taustaküsimused) osas oli α väärtuseks 0,86. Õppijakesksete väidete (17) puhul $\alpha = 0,93$ ja õpetajakesksete väidete puhul $\alpha = 0,81$, mis näitab, et tegemist on kõrge ($\alpha > 0,7$) sisereleiaablusega.

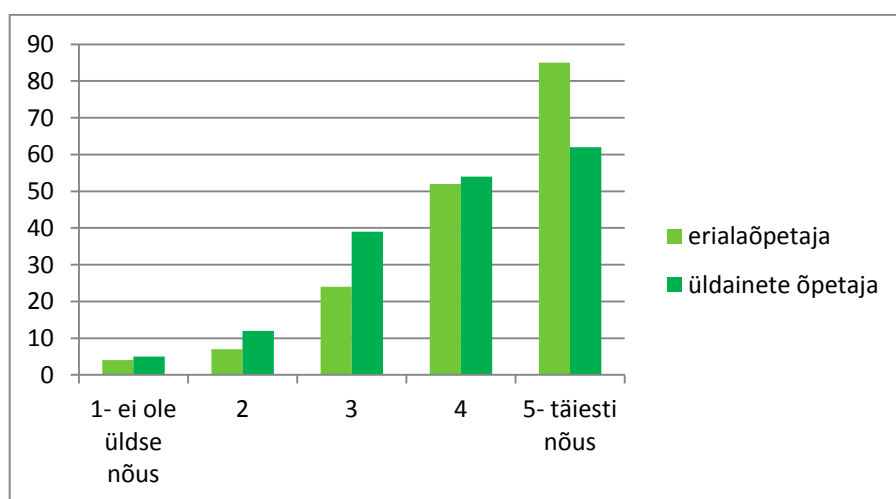

2.4. Tulemused

Väited, milliste puhul esines statistiliselt olulisi erinevusi õpilaste hinnangutes õpetajate tagasisidele.

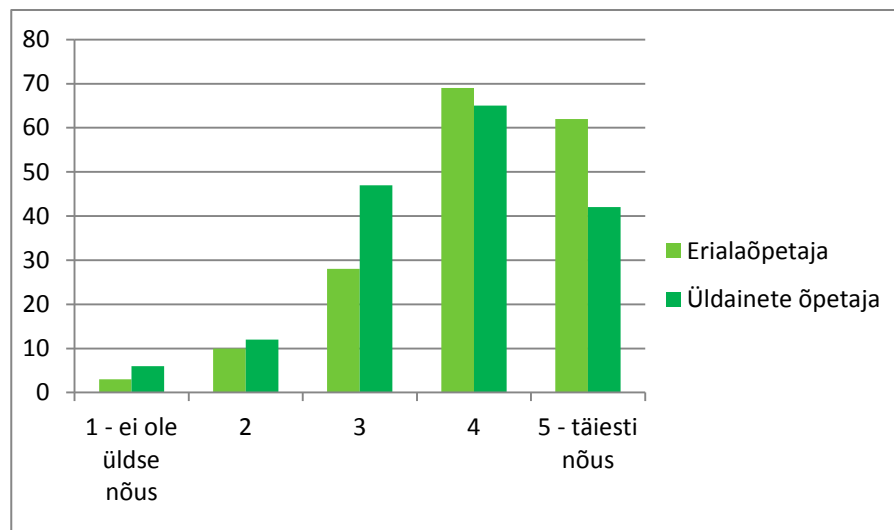
Esimese uurimisküsimuse „*Kas esineb erinevusi kutsekooli õpilaste hinnangutes, mis on antud üldaine ja erialaõpetaja õpilasekeskseid hindamisviise väljendavatele väidetele*“ kontrollimiseks viidi läbi Mann-Whitney U-test ja leiti, et õpilastele esitatud 17 väitest esines statistiliselt olulisi erinevusi kuue väite puhul, mis kõik kuulusid õpilasekesksete hindamisviiside alajaotusse. (vt tabel 2 lk 21)

Analüüsist selgus, et väite *Õpetaja innustab meid esitama õppimise käigus õpitava töö/ teema kohta küsimusi* osas oli õpilaste hinnangu keskmine astak erialaõpetajate puhul 185,89 ja üldainete õpetajate puhul 157,11 ning p väärtuseks 0,004. Õpilaste hinnangul julgustavad erialaõpetajad neid õpitava töö/ teema kohta küsimusi esitama rohkem kui üldainete õpetajad.

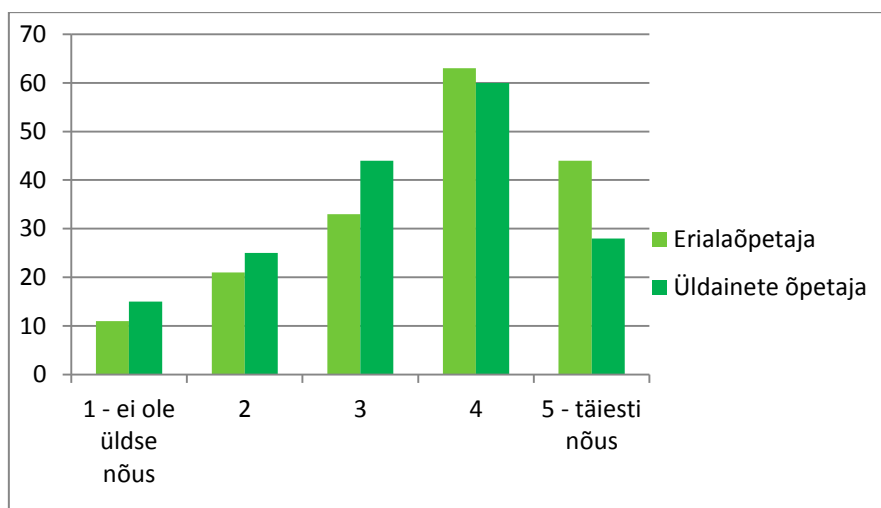
1. Joonis 1. Õpetaja innustab meid esitama õppimise käigus õpitava töö/ teema kohta küsimusi.

Väite *Õpetaja poolt õpitava töö/ teema kohta antavad ülesanded on sellised, mis aitavad mul hästi teadmisi/ oskusi omandada* osas oli õpilaste hinnangu keskmine astak erialaõpetajate puhul 186,58 ja üldainete õpetajate puhul 156,42 ning p väärtuseks 0,003. Õpilaste hinnangul aitavad erialaõpetajate poolt antavad ülesanded paremini kaasa teadmiste/ oskuste omandamisele.

Joonis 2. Õpetaja poolt õpitava teema kohta antavad ülesanded aitavad mul hästi teadmisi/ oskusi omandada

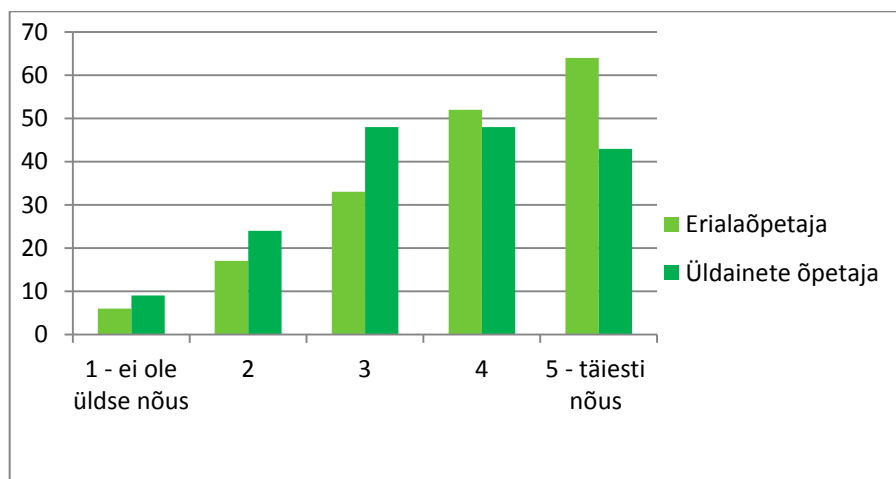
Väite *Õpetaja kaasab meid arutelusse selle üle, milline on hea töö/ sooritus* (näiteks erineva tasemega tööde võrdlemisse) osas oli õpilaste poolt antud hinnangute keskmine astak erialaõpetajate puhul 183,37 ja üldainete õpetajate puhul 159,63 ning p väärtuseks 0,002. Õpilaste hinnangul kaasavad erialaõpetajad neid rohkem arutelusse hea töö/ soorituse üle (näiteks erineva tasemega tööde võrdlemisse)

Joonis 3. Õpetaja kaasab meid arutelusse selle üle, milline on hea töö/sooritus (näiteks erineva tasemega tööde võrdlemisse)

Väite *Õpetaja arutab koos meiega kuidas vältida tulevikus meie töös kõige rohkem esinenud vigu* osas oli õpilaste poolt antud hinnangute keskmine astak erialaõpetajate puhul 186,44 ja üldainete õpetajate puhul 156,56 ning p väärtuseks 0,004.

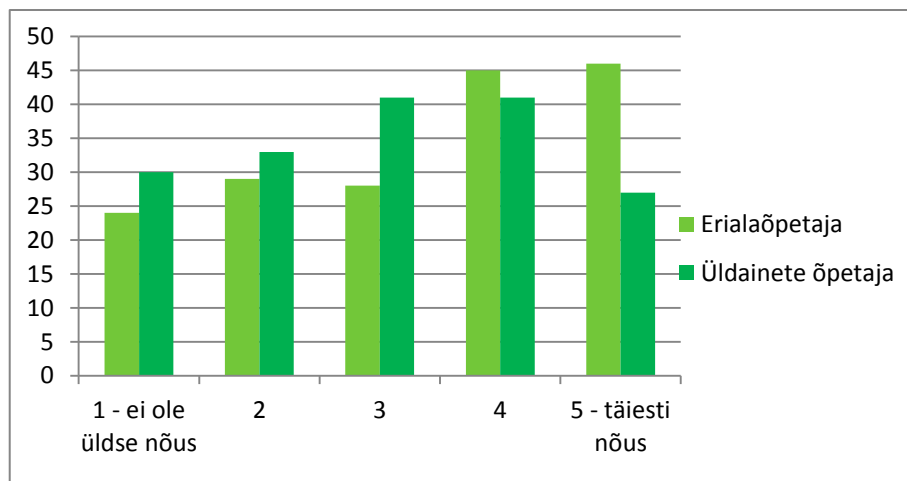
Õpilaste hinnangul kaasavad erialaõpetajad neid rohkem arutelussehe töö/ soorituse üle, kui üldainete õpetajad.

Joonis 4. Arutelu teemal, kuidas vältida töös kõige rohkem esinenud vigu

Väite *Õpetaja arutab minuga minu tööd/ tulemust analüüsisides seda üksikute osade kaupa, et ma saaksin lõpptulemuse paremaks muuta* osas oli õpilaste poolt antud hinnangute keskmine astak erialaõpetajate puhul 183,96 ja üldainete õpetajate puhul 159,04 ning p väärtuseks 0,017.

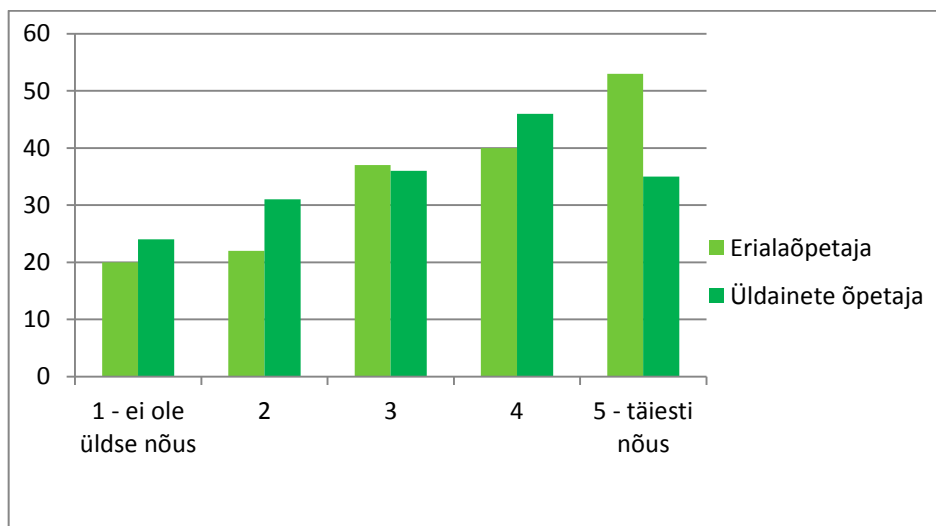
Õpilaste poolt antud hinnangutest selgus, et erialaõpetajad arutavad nendega rohkem töö/ tulemuse üle, et lõpptulemust oleks võimalik paremaks muuta.

Joonis 5. Õpetaja arutab minuga minu tööd/tulemust analüüsisides seda üksikute osade kaupa, et ma saaksin lõpptulemuse paremaks muuta

Väite *Õpetaja annab mulle tagasisidet töö kohta sellisel viisil, et ma saan hästi aru, kuidas oma töö/ tulemust paremaks muuta* osas oli õpilaste poolt antud hinnangute keskmine astak erialaõpetajate puhul 181,76 ja üldainete õpetajate puhul 161,24 ning p väärtuseks 0,049.

Õpilaste poolt antud hinnangutest selgus, et erialaõpetajad annavad neile rohkem tagasisidet selliselt, et nad saavad oma tööd/tulemust paremaks muuta.

Joonis 6. Õpetaja annab mulle tagasisidet töö kohta sellisel viisil, et ma saan hästi aru, kuidas oma töö tulemust paremaks muuta

Väited, milliste puhul statistiliselt olulisi erinevusi õpilaste hinnangutes eriala- ja üldainete õpetajate poolt antavale tagasisidele ei esinenud.

Esimese uurimisküsimuse „*Kas esineb erinevusi kutsekooli õpilaste hinnangutes, mis on antud üldaine ja erialaõpetaja õpilasekeskseid hindamisviise väljendavatele väidetele*“ kohta õpilastele esitatud väidetest 11 puhul ei esinenud statistiliselt olulist erinevust eriala- ja üldainete õpetajate poolt antavale tagasisidele.

Teise uurimisküsimuse „*Kas esineb erinevusi kutsekooli õpilaste hinnangutes, mis on antud üldaine ja erialaõpetaja õpetajakeskseid hindamisviise väljendavatele väidetele*“ õpilastele esitatud üheksa väite puhul ei esinenud statistiliselt olulisi erinevusi eriala- ja üldainete õpetajate poolt antavale tagasisidele.

3.Arutelu

Käesoleva uurimuse tulemustest selgub, et nii õpilasekeskseid- kui ka õpetajakeskseid hindamisviise puudutavatest 26 väitest ainult kuue väite puhul tunnetasid õpilased statistiliselt olulist erinevust õpetajate poolt antavale tagasisidele.

Esimesele uurimisküsimusele vastuse leidmisel selgus, et kõigi kuue väite puhul on erialaainete õpetajad saanud kõrgemaid hinnanguid võrreldes üldainete õpetajatega väidete osas, mis puudutasid uue töö/ teema kohta küsimuste esitamist, arutelu kohta töö hea soorituse ja vigade edaspidise vältimise üle. Samuti hindasid õpilased kõrgemalt erialaõpetajate poolt antavate ülesannete valikut ja protsessi läbivat tagasisidet, mille puhul on oodata lõpptulemuse paranemist. Tulemus toetab Havnes et al (2012) uuringu tulemusi, milles õpilased märkisid, et erialaõpetajad annavad rohkem tagasisidet kui üldainete õpetajad. Samuti on tagasisidet enam protsessi käigus, kui selle lõpus ja õpilased peavad seda ka olulisemaks. Uuringus leiti olulised tagasiside valdkonnad, mida õpilased hindasid kõrgemalt: testi/ ülesande/ töö tulemuste arutelu pärast seda, kui õpetaja oli need õpilastele tagastanud; õpilaste ettekanded oma tööde kohta, rühmatööd ja õpetaja ning õpilaste vahelised arutelud.

Statistiliselt olulisi erinevusi sisaldavad väited „*Õpetaja kaasab meid arutelusse selle üle, milline on hea töö/sooritus (näiteks erineva tasemega tööde võrdlemisse)*“, „*Õpetaja arutab koos meiega kuidas vältida tulevikus meie töös kõige rohkem esinenud vigu*“, „*Õpetaja arutab minuga minu tööd/tulemust analüüsisides seda üksikute osade kaupa, et ma saaksin lõpptulemuse paremaks muuta*“, „*Õpetaja annab mulle tagasisidet töö kohta sellisel*

viisil, et ma saan hästi aru, kuidas oma töö tulemust paremaks muuta“ on seotud tagasiside andmisega.

Brown et al. (2009) ja Segers & Tillema (2011) leiavad, et õpilased mõistavad hindamise tähtsust töö/ tulemuste parandamisel ja arvestavad tagasisides sisalduva infoga.

Uurimuse tulemustest ilmnes, et enamuse esitatud väidete puhul ei ole õpilaste jaoks statistiliselt olulist erinevust kutsekoolis õpetavate eriala- ja üldainete õpetajate poolt antaval tagasisidel. Seda nii õpilasekesksete- kui ka õpetajakesksete hindamisviiside puhul. Sellest järeldub, et nii eriala- kui ka üldainete õpetajad annavad tagasisidet õpilaste hinnangul sarnastel viisidel, välja arvatud eespool toodud kuus väidet.

Teises uurimisküsimuses esitatud õpetajakesksete hindamisviiside tagasiside osas ei leitud statistiliselt olulisi erinevusi ühegi väite puhul. Autori arvates tuleneb see üleminekust lõpphindamiselt kujundavale hindamisele. Tiisvelt (2013) on tõstnud esile, et kujundava hindamise kasutusele võtmine koolides on pikaajaline protsess. Eestis on kujundav hindamine kasutusel vastavalt Põhikooli Riiklikule õppekavale (2011) ja Gümnaasiumi riiklikule õppekavale (2011) paralleelselt kokkuvõtva hindamisega. Kutsekoolidesse on kujundav hindamine jõudnud 2013 jõustunud Kutseõppeasutuse seaduse rakendumisega ja üleminekuga väljundipõhisele hindamisele. Saab järeldada, et kutsekoolis õpetavad õpetajad ei oma veel piisavat kogemust tagasiside erinevate võimaluste sihipärase kasutamises õppetöös. Küll aga on autoril alust arvata oma töökogemusele tuginedes, et õpetajad on motiveeritud õppima kasutama erinevaid võimalusi õppimise ja hindamisprotsessi tulemuslikumaks muutmiseks.

Kuue õpilasekeskseid hindamisviise puudutava väite puhul tunnetasid õpilased olulist erinevust, hinnates kõrgemalt erialaõpetajate poolt antavat tagasisidet. Õpilaste jaoks olulised väited puudutasid õpitava teema kohta küsimuste esitamisele innustamist, teemakohaseid ülesandeid, mis toetavad teadmiste/ oskuste omandamist, hea töö/ soorituse üle arutellu kaasamist, vigade vältimise võimaluste üle arutlemist, pidevhindamist töö lõpptulemuse paremaks muutmiseks ja tagasisidet töö tulemuse paremaks muutmiseks.

Töö piiranguteks võib pidada vastajate vähest arvu (171 vastajat) üldkogumiga võrreldes. Töö autor peab teema edasist uurimist oluliseks ja soovib kitsendada õpetajate ringi, kaasates valimisse üldainete õpetajatest põhiainet (eesti keel, matemaatika, võõrkeel) õpetajad ning erialaõpetajatest koolipoolsed praktikajuhendajad ja kooli õppetöökodades praktilisi tunde läbi viivad õpetajad. Selline valim võimaldab koostada konkreetsemad, ainete eripära arvestavad ankeedid ja saada täpsemat informatsiooni õpilaste hinnangutest õpetajate poolt antavale tagasisidele.

Töö praktiline väärtus seisneb selles, et tulemusi saab kasutada Tartu KHK õppetöö arendamisel ja üldainete õpetajate hindamisalaste koolituste edasisel planeerimisel valdkonnas, mis puudutab õpilasekeskset tagasisidet.

Kokkuvõte

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk on välja selgitada, kas esineb erinevusi õpilaste hinnangutes kutsekoolis õpetavate eriala- ja üldainete õpetajate poolt õpilastele antavale tagasisidele.

Ankeet koostati Tiisvelti (2013) magistritöös kasutatud kujundava hindamise küsimustiku põhjal, väited sõnastati ümber õpilaste vaatesse ja väidete arvu vähendati, lähtudes pilootuuringule antud suulisest tagasisidest. Ankeedis esitati õpilastele 26 väidet õpetajate hindamisviiside kohta. Ankeedile vastas 171 Tartu KHK õpilast.

Andmete töötlemiseks kasutati Statistilist andmeanalüüsi paketti SPSS22. Uurimisküsimustele vastuste leidmiseks kasutati Mann-Whitney U-testi.

Analüüsi tulemusena selgub, et statistiliselt olulisi erinevusi õpilaste hinnangutes eriala- ja üldainete õpetajate poolt õpilastele antavale tagasisidele esines kuue väite puhul 26st. Erinevused esinesid väidetes, mis puudutavad õpitava töö/teema kohta küsimuste esitamisele innustamist, õpilaste kaasamist hea töö/soorituse ja õpilaste töö osade kaupa analüüsimisse, et muuta lõpptulemust paremaks. Kõigi nimetatud kuue väite osas andsid õpilased kõrgema hinnangu eriaainete õpetajatele.

Nimetatud erinevusi võiks edaspidi uurida põhjalikumalt, leidmaks konkreetseid täienduskoolitusvajadusi üldainete õpetajatele.

Ülejäänud väidete osas statistiliselt olulisi erinevusi ei ilmnenud, millest saab järeldada, et nii eriala kui üldainete õpetajad kasutavad sarnaselt õpetajakeskseid ja 11 õpilaseskseid tagasiside meetodeid.

Märksõnad: hinnangud, hindamine, kokkuvõttev hindamine, kujundav hindamine, õpilasekeskne tagasiside, õpetajakeskne tagasiside, hindamisviisid

Students evaluation on the feedback given by teachers

Summary

The purpose of this bachelor thesis is to find out, if there are any differences in the students' evaluations of feedback given by teachers at a vocational school in specialized subjects and general subjects.

The questionnaire was put together using the formative evaluation questionnaire used by Tiisvelt (2013) in her Master thesis. The statements were rephrased to the perspective of students and the number of statements was decreased, according to the oral feedback given to the pilot study.

In the questionnaire, 26 statements were given to students about the evaluation methods of teachers. The questionnaire was answered by 171 students of Tartu KHK.

For the data processing, the author used the statistics' program SPSS22. The Mann-Whitney-U Test was used to find answers to the research questions.

Results of the analysis show statistically significant differences in the students' evaluation of the teachers' feedback in specialized subjects and general subjects in 6 out of 26 statements. The differences were in statements about arousing enthusiasm for asking questions about the current subject matter, including students in analysing a good work/performance and the work by parts to make the outcome better. For all 6 aforementioned statements the specialized subjects' teachers had a better evaluation. These differences could be examined more thoroughly in future research, to find concrete supplement courses for general subjects' teachers.

In the rest of the statements there were no statistically significant differences, so it would seem that teachers of specialized subjects and general subjects use the teacher centred (9 statements) and student centred (11 statements) feedback methods, which are described in these statements, similarly.

Keywords: evaluation, assessment, summative assessment, formative assessment, student centred feedback, teacher centred feedback, methods of evaluation.

Tänu sõnad:

Tänan oma bakalaureusetöö juhendajat pühendumise ja toetava suhtumise eest. Ühtlasi tänan kõiki teisi TÜ õppejõude, kes andsid oma panuse käesoleva bakalaureusetöö valmimisse ning AVOKi säravat tiimi. Tänan oma lapsi, häid kolleege, õpilasi ja kursusekaaslast mõistva suhtumise heade nõuannete ja toetuse eest.

Autorsuse kinnitus:

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

21.05.2015

Kasutatud kirjandus

- Black, P., & Wiliam, D. (2009). Developing the theory of formative assessment. *Educ Asse Eval Acc*, 21, 5-31.
- Bloom, B. S. (1984). The 2 Sigma Problem: The Search for Methods of Group Instructionas Effective as One- to- One Tutoring. *Educational Researcher*, 13 (6), 4-16
- Brookhart, S. (2003). Developing Measurement Theory for Classroom Assessment Purposes and Uses. *Educational Measurement: Issues and Practice*, 22 (4), 5- 12, külastatud aadressil http://datause.cse.ucla.edu/docs/smb_dev_2003.pdf
- Brown, Irving, Peterson & Hirsfield (2009), Use of interactive-informal assessment practices: New Zealand secondary students' conceptions of assessment, külastatud aadressil: <https://researchspace.auckland.ac.nz>
- Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. (2005). *Research methods in education* . (5th ed.).London and New York, RoutledgeFalmer.
- Drummond, M.J. (2003). *Assessing children's learning*. 2nd ed. London: David Fulton.
- Educational Leadership*, 64(4),76-79.
- Eesti elukestva õppe strateegia 2020 (s.a.). Külastatud aadressil <http://www.kogu.ee/>
- Eesti teadlaste eetikakoodeks (2002) Külastatud aadressil: <http://www.akadeemia.ee/et/dokumendid/>
- Gümnaasiumi riiklik õppekava . (2011). Külastatud aadressil: <https://www.riigiteataja.ee/akt/129082014021>
- Hattie, J., Timperley, H. The power of feedback. *Review of Educational Research*, 77, 81– 112. Külastatud aadressil: <http://asp.evaluationdesign.co.uk/wp-content/uploads/2013/05/power-feedback.pdf>
- Havnes, A., Smith, K., Dysthe, O., Ludvigsen, K. (2012). Formative assessment and feedback: Making learning visible. *Studies in Educational Evaluation* ,38, 21- 27, külastatud aadressil: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0191491X12000193>
- Jürimäe, M., Kärner, A., Tiisvelt, L. (2014). Kujundav hindamine kui õppimist toetav hindamine. Tartu. Eesti Ülikoolide Kirjastus.
- Krull, E.(2000). *Pedagoogilise psühholoogia käsiraamat*. Tartu. Tartu Ülikooli Kirjastus
- Kutseõpetaja kutsestandard (2012). Külastatud aadressil: <http://www.kutsekoda.ee/et/kutseregister/kutsestandardid/10536001>

- Kutseõppeasutuse seadus (2013). Külastatud aadressil:
<https://www.riigiteataja.ee/akt/102072013001>
- Kutseõppes kasutatav ühtne hindamissüsteem, õpiväljundite saavutatuse hindamise alused, hindamismeetodid ja –kriteeriumid ning hinnete kirjeldused (2013). Külastatud aadressil: <https://www.riigiteataja.ee/akt/129082013017>
- Leppik, P. (2008). Õpetajatöö psühholoogilisi probleeme. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus
- Leppik, P. (2014). Õpetajana kooliilmas ja ilmakoolis. Eesti Ülikoolide Kirjastus
- P.Griffin, B.McGaw,E.Care, Assessment and Teaching 21st Century Skills, Springer 2012
- Pilli,E. (2008). Hindamine kõrgkoolis. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus
- Põhikooli riiklik õppekava. (2011). Külastatud aadressil:
<https://www.riigiteataja.ee/akt/129082014020>
- Ruland, J. W. (2011). The Impact of Using Formative assessment Attributes in Daily Instruction on Student Affect. Külastatud aadressil
http://ecommons.luc.edu/luc_diss/44/
- Sandal. A. K., Smith, K., Wagensteen, K. (2014) Vocational Students Experiences with Assessment in Workplace Learning. Vocations and Learning , 7, 241- 261. Külastatud aadressil <http://link.springer.com/article/10.1007/s12186-014-9114-z#page-1>
- Sato, M. & Atkin, J. M. (2006/2007). Supporting Change in Classroom Assessment.
- Segers, M., Tillema, H. (2011). How do Dutch secondary teachers and students conceive their purpose of assessment? Studies in Educational Evaluation, 37 (1), 49- 54. Külastatud aadressil: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0191491X11000216>
- Sutrop, 2012, <http://www.hariduskeskus.ee/konverents/?2012:KAVA>
- Swaffield, S. (2011). Getting to the heart of authentic Assessment for Learning, Assessment in Education: Principles, Policy & Practice, 18,(4), 433- 449.
- Tamm, A. (2003). Kooliharidus Eestis. Tartu: TÜ Kirjastus.
- Tiisvelt, L. (2013) Kujundavat hindamist juurutavas professionaalses õpikogukonnas osalenud ning mitte osalenud õpetajate õpikäsitlete võrdlus. Publitseerimata magistritöö. Tartu Ülikool.
- Torrence, 2012, Formative assessment at the crossroads: conformance, deformative and transformative assessment. Oxford Review of Education, 38, (3). Külastatud aadressil: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/03054985.2012.689693>
- Wiliam, D. (2011). What is assessment for learning. Studies in Educational Evaluation, 37, s(1), 3- 14, külastatud aadressil:
<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0191491X11000149>

Lisa 1. Ankeet õpilastele

Hea õpilane!

Minu nimi on Helin Liiv ja ma olen Tartu Ülikooli kutseõpetaja õppekava III kursuse tudeng. Uurin oma bakalareusetöö raames õpilaste hinnanguid õpetajate poolt kasutatavatele hindamisviisidele.

Sellega seoses palun Sul vastata alljärgnevatele küsimustele.

Ankeedis on 26 küsimust ja vastamiseks kulub umbes 20 minutit.

Vastuseid kasutatakse ainult üldistatud kujul ja vastamine on anonüümne.

Vastata saad ajavahemikus 13.04.15- 20.04.15.

Sinu panus on väga oluline!

Ette tänades

Helin Liiv,

Tartu Ülikool, Kutseõpetaja õppekava III kursus.

Email: helin.liiv@khk.ee

Vastamisel palun anna hinnang õpetajatele üldiselt, mitte kellegi konkreetse õpetaja kohta.

Vastamisel anna oma hinnang skaalal:

1- ei ole üldse nõus kuni 5- täiesti nõus

1. Õpetaja laseb meil enne uue teema/ tööga alustamist üksteisega läbi arutada, millised on töö/teema eesmärgid/tulemused, mida meil tuleb saavutada.
2. Enne uue töö/ teemaga alustamist arutab õpetaja meiega põhjalikult seda, kuidas hakkab toimuma hindamine.
3. Edasise töö käigus hindab õpetaja meid just selle hindamismudeli järgi, mille ta oli meiega enne töö/ teema alustamist läbi arutanud.
4. Õpetaja innustab meid esitama õppimise käigus õpitava töö/ teema kohta küsimusi.
5. Õpetaja poolt õpitava töö/ teema kohta antavad ülesanded on sellised, mis aitavad mul hästi teadmisi/ oskusi omandada.

6. Õpetaja annab meile tunnis selliseid individuaalseid ülesandeid, mis arvestavad õpilaste erinevate võimete ja oskustega.
7. Õpetaja kasutab tundides grupitööd (rühmatööd, arutelud gruppides, paaristööd).
8. Õpetaja kasutab kodustes- ja iseseisvates töödes grupitööd (rühmatööd, esitluste ettevalmistamine, paaristööd).
9. Õpetaja kaasab meid arutelusse selle üle, milline on hea töö/sooritus (näiteks erineva tasemega tööde võrdlemisse).
10. Õpetaja arutab koos meiega kuidas vältida tulevikus meie töös kõige rohkem esinenud vigu.
11. Töö tulemuste analüüsimisel suunab õpetaja meid omavahel arutlema meie tugevate külgede ja arengukohtade üle.
12. Õpetaja laseb meil analüüsida üksteise töid.
13. Õpetaja arutab minuga minu tööd/tulemust analüüsides seda üksikute osade kaupa, et ma saaksin lõpptulemuse paremaks muuta.
14. Õpetaja kirjeldab oma tagasisides minu tööle/tulemusele, kui palju minu teadmised/ oskused on edasi arenenud.
15. Õpetaja annab mulle tagasisidet töö kohta sellisel viisil, et ma saan hästi aru, kuidas oma töö tulemust paremaks muuta.
16. Õpetaja küsib minult minu töö/tulemuse üle arutledes kuidas ta saaks mind paremini õpetada.
17. Õpetaja laseb mul ebaõnnestunud osad tööst või kogu töö ümber teha.
18. Juhtub, et ma ei saa aru, miks õpetajalt saadud hinne on just selline.
19. Õpetaja ei selgita, miks ta pani minu tööle sellise hinde.
20. Õpetaja hindab meid sageli ja rangelt, et me rohkem pingutaks.
21. Enamasti on ülesanded, mida õpetaja meid tegema paneb, igavad ja rutiinsed.
22. Õpetaja ei anna võimalust hinde parandamiseks.
23. Me töötame ainet õppides rangelt õpiku/töövihiku või õpetaja õppematerjali järgi.
24. Ma saan vaid hinnete järgi aru, kas mul läheb aines piisavalt hästi või mitte, sest õpetaja muul viisil minu tööd ei kommenteeri.
25. Meie õpilaste jaoks on hinded arusaamisest tähtsamad.
26. Õpetaja hindab selliselt, et on lihtne en nustada, millised õpilased saavad temalt häid ja millised halvemaid hinded.

Taustaküsimused.

Sinu sugu

Mitmendal kursusel Sa praegu õpid?

Milline oli sinu haridus kutsekooli astumisel?

Hindan oma õppeedukust:

Tabel 2. Väited, mille puhul esines statistiliselt olulisi erinevusi õpilaste hinnangutes õpetajate tagasisidele

	Mann-Whitney U	Asymp. Sig. (2-tailed)
Õpetaja innustab meid esitama õppimise käigus õpitava töö/ teema kohta küsimusi	12160,000	,004
Õpetaja poolt õpitava töö/ teema kohta antavad ülesanded on sellised, mis aitavad mul hästi teadmisi/ oskusi omandada	12042,000	,003
Õpetaja kaasab meid arutellusse selle üle, milline on hea töö/sooritus (näiteks erineva tasemega tööde võrdlemisse)	12590,000	,021
Õpetaja arutab koos meiega kuidas vältida tulevikus meie töös kõige rohkem esinenud vigu	12066,000	,004
Õpetaja arutab minuga minu tööd/tulemust analüüsides seda üksikute osade kaupa, et ma saaksin lõpptulemuse paremaks muuta.	12489,000	,017
Õpetaja annab mulle tagasisidet töö kohta sellisel viisil, et ma saan hästi aru, kuidas oma töö tulemust paremaks muuta.	12866,500	,049

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Helin Liiv (sünnikuupäev 18.01.1966)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Õpilaste hinnangud õpetajate hindamisviisidele“, mille juhendaja on Heiki Krips,
  - a. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
  - b. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 20.05.2015